

# R.K. St. Jozefschool 1908-2008

## Inleiding

Op 1 augustus 2008 vierde men het 100-jarig bestaan van de rooms-katholieke St. Jozefschool in Medemblik. Dit feest werd gevierd aan de Gasthuysweijdt, de locatie waar de school sinds 1978 is gevestigd. Voor 1978 was de St. Jozefschool gevestigd aan de Ridderstraat. Het toenemende aantal inwoners van Medemblik was de aanleiding om de school naar de rand van de nieuwbouw te verplaatsen. De oude St. Jozefschool aan de Ridderstraat, zoals velen van u kenden, was gebouwd omstreeks 1931/1932 en werd duidelijk te oud en te klein voor zoveel schooljeugd.

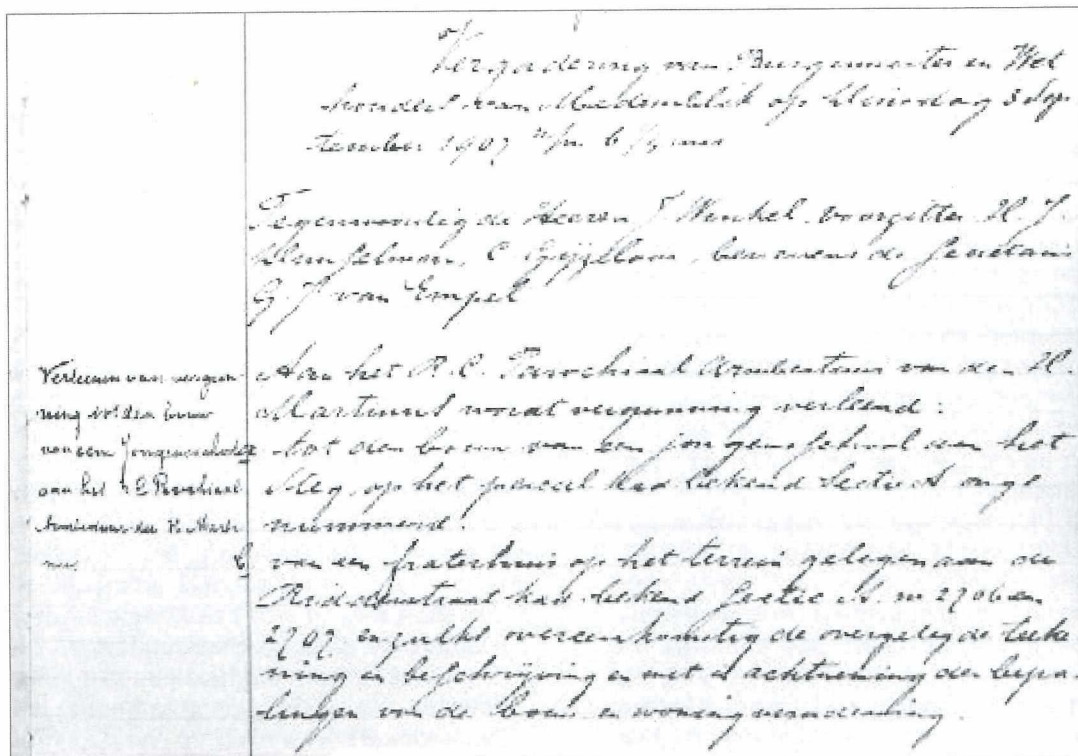
## De start van het katholieke onderwijs

Oorspronkelijk is het katholieke onderwijs voor jongens gestart met de Aloysiusschool. Deze school stond aan het Steg, rechts voordat men de Stegbrug op gaat richting Plan West. Op 23 september 1907 werd de bouw van de Aloysiusschool aanbesteed. Aannemer was M. Winnubst, die als laagste inschrijver de school voor f 6.885,- mocht bouwen.

Het hele lesrooster werd in de schoolbanken afgewerkt zonder sporten of gymmen. Slechts 1 keer per 14 dagen, op zaterdagmorgen, werd de school verlaten om te biechten. Straf werd er ook uitgedeeld en ondergaan op de knieën, handen op de rug of omhoog. Soms voor de lesenaar met handen vooruit gevolgd door een tik met de liniaal.

Vroeger was er alleen een openbare school waar alle kinderen heen gingen om onderwijs te volgen en waar ze later als leerplichtigen heen moesten. Zodra de wet in 1920 het stichten van bijzondere scholen toeliet, hebben de rooms-katholieken en protestanten gelegenheden voor het geven van "hun onderwijs" gezocht.

De christelijke jongens en meisjes gingen naar de Oude Munt. De katholieke jongens en meisjes gingen gezamenlijk bij de Zusters van Liefde naar de kleuterschool, in het klooster in het Bagijnhof. Zodra ze gezien hun leeftijd naar de lagere school moesten, gingen de meisjes naar de Mariaschool, die ook door de Zusters van Liefde werd geleid. De jongens gingen voorlopig nog naar de openbare school want voor hun moest nog een onderkomen worden gezocht.

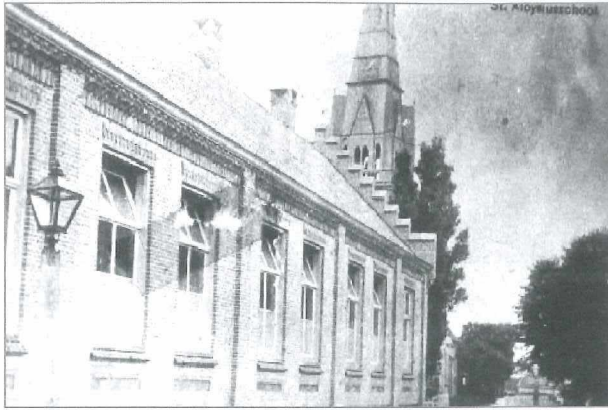


Afb. 1: Vergunning van de Gemeente Medemblik voor de bouw van de Aloysiusschool.

De school beschikte slechts over drie lokalen en de ingang was aan de kant van de Martinuskerk. De klassamenstelling was als volgt: 1<sup>e</sup> + 2<sup>e</sup>, 3<sup>e</sup> + 4<sup>e</sup>, 5<sup>e</sup> + 6<sup>e</sup> + 7<sup>e</sup>. Het aantal jongens per klas bedroeg circa 48. Dat is tegenwoordig wel anders!

Bij de overgang naar de St. Jozefschool kreeg de oude Aloysiusschool een bestemming als kleuterschool en niet lang daarna als opslag van de voormalige conservenfabriek.





Afb. 2: De Aloysiusschool.

### De bouw van de St. Jozefschool

Vóór de bouw van de oude St. Jozefschool was de grond aan de Ridderstraat eigendom van Jaap Schouten (Jaap Schoon) en werd ook wel gebruikt als circusterrein. Destijds kwam daar Circus Roberti met als sterke man Hans Siegfrieds, een boom van een vent die zich door een T-Ford over zijn borst liet rijden. Aan de noordzijde van de speelplaats stond een houten schutting met daarachter de kantine van de polderjongens van de Zuiderzeewerken.



Afb. 3: De sloop van de Aloysiusschool.

Om de St. Jozefschool indertijd van de grond te krijgen was de medewerking en inzet van religieuzen, in dit geval de Fraters van Tilburg, beslist noodzakelijk. In 1908 gingen de fraters lesgeven in Medemblik, terwijl de Zusters van Liefde uit Tilburg al in 1882 waren gestart met het lesgeven in Medemblik. Ook de parochie speelde een belangrijke rol, immers de toenmalige kerkbesturen waren tevens schoolbesturen. Het kostte in die tijd dus erg veel energie om een katholieke (parochie) school op de richten.

### Het St. Radboud-internaat

Op dezelfde dag dat de Aloysiusschool werd aanbesteed werd ook het Fraterhuis oftewel het St. Radboud-internaat aan de Ridderstraat aanbesteed.

De heer P. Windt, de laagste inschrijver, kreeg deze bouwopdracht voor f 12.373,--. In het St. Radboud-internaat werd middelbaar onderwijs gegeven aan jongens en was een behuizing voor de fraters, die les gaven op het internaat en de St. Jozefschool.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden in het internaat Duitse soldaten ondergebracht. In dezelfde periode werd de St. Jozefschool gebruikt voor het opsluiten van onderduikers, die bij een razzia waren opgepikt. Velen van hen werden nog dezelfde dag op transport gesteld naar Duitsland.

Er werd in het internaat een MULO-opleiding gegeven. De jongens kwamen niet alleen uit Medemblik maar uit het hele land. Een deel van de leerlingen verbleef dus intern en mocht alleen met de vakanties naar huis. De jongens van buiten werden in Medemblik kippen genoemd, omdat ze vaak met elkaar over straat liepen. Eén van de uitstapjes, die ze bij mooi weer hadden, was zwemmen bij het koffiestrandje of voetballen op het voetbalveld bij gemaal de 'Lely'. Als leerling van de St. Jozefschool moest je wel eens een boodschap doen bij het Fraterhuis. Dan werd je binnengelaten door frater portier en in de keuken had je frater kok en zo hadden alle fraters dus een functie.

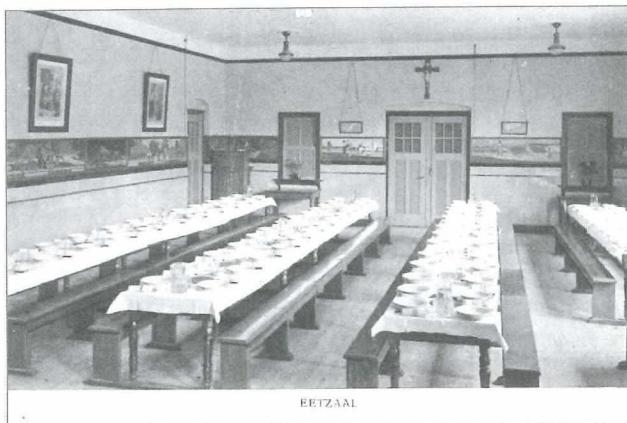


Afb. 4: Fraterhuis.



Afb. 5: De binnenplaats van het Fraterhuis.





Afb.6: Eetzaal anno 1907.



Afb.7: Panorama 1928 nog zonder St. Jozefschool met Huize St. Radboud op voorgrond

### Herinneringen aan de St. Jozefschool

Voordat je op de St. Jozefschool belandde had je in mijn tijd eerst 2 jaar op de kleuterschool in het Bagijnhof gezeten. Ook deze school werd grotendeels gerund door nonnen en een enkele kleuteronderwijzeres. De kinderen op de kleuterschool werden altijd kriebies genoemd. Ik kom deze benaming voor kleuters niet tegen in de Dikke van Dale maar volgens mij is het plat West-Fries.

De St. Jozefschool was typisch een school voor alleen jongens en daar nam je genoeg mee. Het leek wel alsof deze school verboden was voor het andere geslacht. In mijn jaren had je het niet in je hoofd te halen om aan het hek van de Mariaschool te komen. Als je daar werd gesnapt wachtte een straf. Veel is er in de afgelopen 100 jaar veranderd op het gebied van het onderwijs zelf evenzeer als wat betreft de leerkrachten en de kinderen.



Afb.9: De St. Jozefschool in 1970

Onderwijzers en onderwijzeressen namen de plaats in van de fraters en naast jongens kwamen er ook meisjes op school.



Afb.8: Klassenfoto 1930-1931.

### Strengheid en discipline

De veranderingen in de maatschappij zorgden ervoor dat de discipline veel soepeler werd. Vroeger stonden we bij de eerste bel in de rij op het schoolplein en moest iedereen bij de derde bel stil zijn. Daarna gingen de kinderen vanaf de jongste naar de oudste twee aan twee netjes naar binnen en moest je gaan zitten op je plek in de rij in de klas zonder je mond open te doen. Tegenwoordig vliegen de kinderen na de bel als een stel wilden naar binnen en zitten ze in groepjes.

De St. Jozefschool was destijds best wel een strenge school. Menigeeen heeft wel eens een klap om zijn oren gehad door één van de fraters of werd aan een oor meegetrokken naar het bord. Of ze zo rechtvaardig waren daar heb ik zo mijn twijfels over.



Jongens afkomstig uit een ondernemersgezin of van een boerderij in de Wieringermeer of waarvan een vader in het schoolbestuur zitting had, werden duidelijk met meer voorrecht behandeld dan de overige jongens.

Het katholieke geloof liep als rode draad door het onderwijs. Iedere morgen kon je om 8 uur naar de kerk om daarna op school je broodje op te eten, want je moest om de communie te kunnen ontvangen wel nuchter zijn. Het kerkbezoek was in mijn tijd dan wel geen verplichting, maar het wel erg op prijs gesteld. Voor de aanvang van de lessen werd er klassikaal gebeden. Dat gebeurde ook als je tussen de middag naar huis ging, na de lunch en aan het einde van de schooldag.

Alle fraters waren gekleed in een lange zwarte toga's met een groot aantal kleine knoopjes en grote zakken. De meeste fraters waren verwoede sigaren- en sigarettenrokers en wij zaten grote delen van de dag in de rook, iets wat nu volstrekt ondenkbaar is.

Aan de andere kant deden ze ook veel voor de jongens. Tegenwoordig gaat bijna iedereen op vakantie en dat vroeger wel eens anders. Om de sleur in de lange zomervakantie te doorbreken werden er in het St. Pieter geregeld films vertoond. Het waren overwegend films van Laurel en Hardy (De Dikke en de Dunne), Charlie Chaplin, de Comedy Keppers, Jongensstad en cowboyfilms en allemaal even leuk en spannend.



*Afb.10: De St. Jozefschool anno 2010. Het huidige schoolgebouw bleek de afgelopen jaren een aantal keer te klein en is net zoveel keer uitgebreid met een nieuw lokaal.*

### **Religie en onderwijs: onverbreekelijk verbonden**

Ook de eerste les 's morgens stond in het teken van het katholieke geloof. Er werden dan veel verhalen verteld en soms werden er dia's getoond.

En dan de voorbereidingen voor je 1<sup>e</sup> communie; dat duurde weken voor het zover was. En op de dag liep je dan in je paasbeste pakje naar de kerk en na de plechtigheden wachtte thuis een feest met vele kado's. Je was dan circa zeven jaar en dat werd herhaald als je een jaar of 12 was en in de 6<sup>e</sup> klas was beland. Dan kwam de plechtige communie.

Ook heeft het basisonderwijs de laatste jaren een aantal wijzigingen ondergaan en er is weinig meer terug te vinden van het onderwijs zoals dat vroeger werd gegeven. Op sommige vlakken is dat maar goed ook.

**Ton Gieling**  
**Medemblik, maart 2010**

### **Geraadpleegde bronnen**

*Herinneringen aan het 80-jarig bestaan R.K. Jozefschool te Medemblik, Medemblik, 1988.*  
Westfries Archief, Hoorn.